

DOI [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2024-3\(113\)-51-56](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2024-3(113)-51-56)

УДК [37.041 : 37.091.33] : [615.418.3 : 5042.4]

Ірина Павлівна Гринчук,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музикознавства та методики музичного мистецтва факультету мистецтв Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка, м. Тернопіль, Україна, iryna.hk77@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-5383-8665>

УКРАЇНСЬКИЙ ПІСЕННИЙ РЕПЕРТУАР ЯК ЧИННИК САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ ТА САМОАКТУАЛІЗАЦІЇ

Піднято проблему актуалізації тематики науково-пошукової діяльності студентів – майбутніх вчителів музичного мистецтва. Висвітлено основні результати апробації низки магістерських досліджень, проведених під нашим керівництвом на базі факультету мистецтв ТНПУ імені В. Гнатюка, які враховують завдання самореалізації студентів та запити сучасної практики мистецької освіти. Зроблено висновки про зростаюче значення дослідження і використання українського музичного репертуару, зокрема пісенного, у вихованській та навчально-виховній практиці.

Ключові слова: навчально-методичне забезпечення, фахова підготовка вчителя музичного мистецтва, науково-пошукова діяльність, український пісенний репертуар.

Постановка проблеми. Одним із важливих чинників вирішення актуальних запитів практики шкільної мистецької освіти постає аналіз та оновлення її навчально-методичного забезпечення. Так, серед вимог до підручника з музичного мистецтва, покликаного забезпечити ефективність музичного навчання і виховання, розвиток комплексу музичних здібностей та формування відповідних компетентностей, йдеться про відповідність Державним стандартам освіти та навчальним програмам; про стимулювання розвитку творчих здібностей школярів; інтегративність (включення різновидів музичної діяльності); ілюстративність і наочність; забезпечення

аудіо- та відеоматеріалами; інтерактивність та ін. Актуальності набуває проблема культурного контексту, зокрема відбору дидактично доцільного, художньо цінного музичного матеріалу, який знайомить із національною музичною культурою в контексті культури інших народів, різних епох, музичних стилів та жанрів.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Завдання культурної самоідентифікації школярів обумовлює, серед іншого, нові вимоги до змісту фахової підготовки майбутніх вчителів мистецтва (О. Комаровська [5], Л. Кондрацька, Г. Ніколаї, О. Олексюк, О. Реброва [11], О. Шевнюк та ін.), актуалізує проблему готовності студентів до науково-мето-

дичного пошуку (О. Бурська, І. Гринчук [1; 2; 3] та ін.), до аналізу і реалізації нових авторських методик (Л. Масол [7; 8] та ін.), до пошуку шляхів та сучасних варіантів оновлення репертуарного наповнення програм як чинника культурної самоідентифікації школярів.

Метою статті є спроба окреслити шляхи урахування запитів сучасної практики мистецької освіти та завдань самореалізації студентів як музикантів-виконавців та педагогів. Завдання статті – коротко висвітлити результати апробації окремих магістерських досліджень, спрямованих на актуалізацію тематики науково-методичного пошуку, проведених під нашим керівництвом.

Виклад основних положень. Аналіз державних освітніх стандартів, сучасних публікацій теоретичного та методичного рівнів демонструє зростаючу увагу до проблеми формування моральних і естетичних цінностей школярів, розвитку комплексу особистісних якостей, готовності учнів до життя у сучасному суспільстві [9; 10], до виховання громадянської відповідальності, формування «українськості мислення» як життєвої потреби українців (О. Комаровська, Г. Філіпчук та ін.) [5].

Як зазначено у Концепції національного виховання, головним завданням є передача молодому поколінню соціального досвіду, багатства духовної культури народу, його національної ментальності, своєрідності погляду і на цій основі формування особистісних рис громадянина України, які включають в себе національну самосвідомість, розвинену духовність та ін. [9]; зростає вага сформованості у школярів громадянських та соціальних компетентностей, значення культурної компетентності. У програмних документах національна самоідентифікація, що втілюється у почуттях-цінностях: «Я – Українець» – «Ми – Українці», через дієву причетність особистості до своєї нації, до роду в широкому розумінні цього слова, окреслюється як ключовий внутрішній виклик духовної безпеки нації [9; 10].

Звертаючись до проблеми формування громадянської відповідальності та культурної самоідентифікації шко-

лярів, пошуковці-магістранти [2] вивчають досвід організації навчально-виховної роботи, залучення школярів до новітніх форм організації шкільного простору, покликаних сприяти особистісному зростанню та готовності до активної участі в громадському житті.

Наведемо приклади експериментальної роботи, проведеної М. Черевик [12]. У рамках заходів до Дня миру (21 вересня) учні-старшокласники зняли відеоролики, присвячені роздумам, що для них значить слово «мир», записали відеозвернення до бійців ЗСУ; учні початкових класів разом зі своїми вчителями, підготували патріотичну музичну композицію, провели акцію «Долоньки миру». Тиждень патріотичного виховання (25–30 вересня 2023 р.) розпочався «єднанням у пісні», організацією флешмобу із виконання пісні «Ой у лузі червона калина...», яка стала символом нашої незламності [12]. Попри впізнаність, значне число каверів, школярі не знають її оригінального звучання та авторства, тому була підготовлена відповідна інформація на сайті школи, зокрема повідомлялося: текст пісні, складений Г. Трухом, з мелодією С. Чарнецького (уродженця Тернопілля) були прийняті як гімн Українського січового стрілецтва. Серед проведених мистецьких заходів – фестивалі та конкурси пісні, прози, поезії та творів образотворчого мистецтва під гаслом «Сила нескорених», які дали змогу учасникам розкрити свої таланти, засвідчити діяльну любов до України, усвідомлену національну ідентичність.

Прикладом поєднання запитів сучасної практики мистецької освіти і завдання самореалізації студентів як музикантів-виконавців та педагогів стало магістерське дослідження Ю. Климчук (2023) [4], присвячене проблемі використання зразків українського музичного фольклору у виховній роботі із школярами різновікових груп.

Окремим аспектом пошуку став аналіз сучасного стану побутування музичного фольклору, тенденцій т. зв. «стилізації фольклору», простеження інтегрування музичного фольклору в сучасний український музичний контент, його перспектив з погляду музичної індустрії та маркетингу і – що

найважливіше – ролі у формуванні культурної ідентичності.

Увага зосереджувалася на аналізі «включеності» фольклору у творчості вітчизняних «автентичних» фольклорних ансамблів кінця ХХ ст. («Древо», «Божичі», «Буття», «Володар» та ін.), рок-гуртів («Воплі Відоплясова» (фолк-рок-альбом «Закустика» 1997 р.), «Joryj Kłos», «Мандри», «Гайдамаки», «Очеретяний кіт», «Воанергес» та ін.), які по-новому прочитують фольклорні традиції. Творчі експерименти із музичним фольклором прослідковуються у проєктах виконавців Онука, Дзідзьо, Jerry Heil, Khayat та ін., гуртів «Go_A», «Kalush Orchestra», KAZKA та ін. Зроблено аргументований висновок про значення популяризації української музичної культури серед молоді нашої країни та за її межами, про перспективи нових музичних трендів та ін. [4].

Новизною дослідження стала робота проєкту творчої майстерні «ETNOCREATORs» як об'єднання «родина – школа – парафіяльна громада», що реалізує наступні напрямки: фольклорний ансамбль, театральний гурток, гурток декоративно-прикладного мистецтва, краєзнавчо-пошуковий гурток. Так, відповідно до завдань останнього, підготовлено презентації про відомі фольклорні гурти («Жива», «Древо», «Йорій Клоц» та ін.) і фестивалі Львівщини (Міжнародний фольклорний фестиваль «Левада», Етнофестиваль «Іван Купала в древньому Удечі», Міжнародний молодіжний фестиваль «Фольклорний передзвін» та ін.), систематизовано спогади про відомих краян, почалася робота над пошуком матеріалів для вивчення знаних творчих постатей (зокрема, відомого композитора-пісняря І. Білозіра) [4].

Прикладом оновлення форм щодо культурної самоідентифікації молоді та самореалізації майбутніх педагогів є звернення до проблеми совер-виконавців, популяризації фольклору на просторах соціальних мереж та ін., тенденції переспівування українських народних пісень на прикладі соціальних мереж, зокрема, ТікТок, яку обирають для просування своєї творчості (Софія Лишешак, Krut'ь, Kristonko, Torія, Марина Мазур, Юлія Оліяр, Юлія Вівтранку,

Євгенія Мазуренко, Ярина Квасній та ін.).

У дослідженні представлено творчий портрет Meleni (псевдонім магістра Ю. Мелінишин-Климчук), зокрема історія її каверу на українську народну колискову «Ой, люлі, люлі, налетіли гулі», створеного у перші дні повномасштабного воєнного вторгнення. Як зазначає Meleni: «...текст для колискової народився спонтанно, згодом прийшло рішення створити запис та поділитися ним на власній сторінці у ТікТок [13]. За короткий період відео набрало 1,2 мільйони переглядів та 188 тисяч вподобань. Коліскова присвячена дітям, які загинули та були вбиті у часі війни». Приклад Meleni надихнув інших виконавців, які опублікували власні кавери колискової з новим текстом (GARNA та ін.). Таким чином, колискова «Ой, люлі, налетіли гулі» отримала нове дихання, актуальне для сучасної України.

Отже, переосмислення народної музики та запис каверів стали не лише трендом ТікТок, а й новітньою формою використання українського музичного фольклору у виховній роботі зі школярами. Таким прикладом є заняття з елементами тренінгу «Популяризація українського музичного фольклору в ТікТок» з учнями-підлітками та ін. [4].

Вибір теми магістерського дослідження дозволяє майбутнім музикантам-педагогам пройти певний шлях «самовизначення», аналізу власних мистецьких покликань і пошуків. Так, під час підготовки дослідження, присвяченого становленню авторської пісні в Україні, зокрема діяльності молодіжних гуртів Тернопілля, проведена значна пошукова робота щодо вивчення історії жанру, етапів становлення, стилістичних ознак тощо [6], прослідковано, що це мистецьке явище отримало характерну стилістику в українській культурі, набуло розвитку із здобуттям державної Незалежності і пройшло кілька етапів розвитку. Розглянуто діяльність перших в Україні т. зв. Міських клубів самодіяльної пісні (1979 р. при БК заводу «Арсенал», Київ та ін.), Фестивалів самодіяльної пісні (1980 р., Київ та ін.).

Проаналізовано низку джерел, у яких йдеться, що у час «перебудови» в українській культурі сформувалося оригіналь-

не явище «співаної поезії», яка «цілком спирається на українську мову й традиції української пісні та інституційно не пов'язана з російськомовним бардівським рухом», оскільки манера «співаної поезії» має власне історичне підґрунтя, орієнтоване на традиції співу під гітару поетів-композиторів часів визвольних змагань, зокрема М. Гайворонського, Р. Купчинського, Л. Лепкого, згадуваного вище С. Чарнецького і на традиції українського міського співу Західної України міжвоєнного та повоєнного періоду, які розвинув створений у Львові у 1987 році пісенний театр-кабаре «Не журись!», відігравши роль першого об'єднання авторів-виконавців «співаної поезії» [6].

Важливу організуючу функцію в розвитку цього мистецького явища виконали Перший всеукраїнський конкурс «співаної поезії» в межах фестивалю «Червона рута» (м. Чернівці, 1989) та його продовження, фестивалі авторської пісні та ін. Важливим середовищем для популяризації авторської пісні стають створені українськими митцями власні інтернет-ресурси («Відкрита енциклопедія авторської пісні» (<http://www.bards.name>), «Poezia.org, поезія та авторська пісня України» (<http://poezia.org>)) та ін. [14].

Сьогодні авторська пісня в Україні – жанр музичного мистецтва, який «реалізує сучасне вираження особистості, історії та культури», із характерним спектром емоційних та інтелектуальних вимірів, із відповідною стилістикою відображення унікального творчого досвіду української пісенної культури. Таким чином, її визначальними характеристиками є включеність в історичний та соціальний контексти, художня виразність та індивідуалізм, емоційна глибина, мова як ключовий елемент української авторської пісні. З боку композиторської техніки їй притаманне органічне поєднання традицій та інновацій, зокрема, традиційних музичних елементів із сучасними технологічними інноваціями, народних мотивів з історичними «референсами», сучасними музичними тенденціями в аранжуваннях тощо [6]. Авторські пісні стають «інструментом» національної самідентифікації, джерелом натхнення та гро-

мадянської солідарності у складні часи сучасних викликів та змін.

Проблему дослідження проілюстровано на прикладі Тернопілля, яке відоме своїми мистецькими традиціями, організацією низки конкурсів і фестивалів популярної молодіжної музики, діяльністю гуртів та виконавців, що вийшла за межі регіону на всеукраїнський та європейський рівень (прикладом може стати гурт «С.К.А.Й.» та ін.). Підготовка магістерського дослідження дозволила автору провести самоаналіз діяльності гурту «Е-Но», заснованого у Тернополі у 2021 році, який «народився саме з любові до авторської пісні з метою не лише зберегти традиції, а й привнести нове в цей жанр» [6]. Дебютний альбом та відео «Але ні» отримали позитивні відгуки, твори почали звучати у радіо-ефірах, в передачах регіонального телебачення.

В інтерв'ю Ю. Левицького йдеться, що «...творчим етапом для гурту стало створення пісні «Я так хочу додому», яка відображає емоції українців, вимушених покинути свої домівки через воєнні дії... На сьогодні перед гуртом завдання не лише створювати музику, поширювати її в молодіжному патріотичному середовищі, а й долучитися до «культурного фронту». Так, на благодійному концерті «Бункерник Live», організованому на підтримку ЗСУ, гурт успішно виступив з новими піснями та учасниками». Одна з останніх пісень гурту («Знаєш») зібрала понад 400 тисяч прослуховувань, на черзі – нові творчі проекти, концерти та зустрічі з молодіжною аудиторією [6].

Окремим штрихом варто зазначити, що авторська пісня стає важливим виховним чинником у шкільному середовищі, це засвідчили відгуки в час проходження педагогічних практик в освітніх закладах міста, проведення експериментальної роботи: «...жанр авторської пісні стає не лише мистецьким, культурно-просвітницьким явищем, але й «голосом нашої культури, історії, наших радощів і болю». Авторська пісня в Україні, а зокрема на Тернопіллі, – це живе мистецтво, яке продовжує розвиватися та надихати» [6].

Розглянемо приклади низки досліджень, проведених магістрантами, які

здобували додаткову спеціалізацію «викладач вокалу», зокрема проблему репертуарного наповнення [2]. Прикладом є дослідження вокальної спадщини в контексті української музичної культури II половини XX – початку XXI ст., зокрема присвячене проблемі використання творів українських композиторів означеного періоду у практиці мистецької освіти на прикладі творчої постаті А. Кос-Анатольського, внеску І. Білозіра і ВІА «Ватра» у розвиток української музичної культури (2019). Простежено певну наступність у творчості митців західного регіону, які зверталися до вокально-хорових жанрів (А. Кос-Анатольський, М. Скорик, Д. Задор, І. Вимер, Б. Фільц та ін.), коротко проаналізовано пісенну спадщину В. Івасюка, І. Білозіра, Л. Дутківського, І. Поповича та ін.

Узагальнено, що пісенна спадщина А. Кос-Анатольського є підсумком західноукраїнської пісенної традиції середини XX ст., поєднала традицію народної пісні-балади та класичної пісні-романсу з популярною піснею міжвоєнного Львова, збагаченою новими естрадно-джазовими ритмами (пісні Б. Веселовського, діяльність гурту «Яб-цьо-джаз» та ін.), продовжилася і розвинулася у пісенній спадщині М. Скорика, Б. Янівського, В. Івасюка та ін. Творчість І. Білозіра підхопила естафету популяризації української пісні саме від В. Івасюка; так, у 1979 р. (році загибелі В. Івасюка) І. Білозір став художнім керівником ВІА «Ватра», створив для цього колективу низку пісень, які увійшли до скарбниці української пісні. Таким чином, пісенна спадщина А. Кос-Анатольського та І. Білозіра «заповнює» окремі періоди в ретроспективі сучасної популярної пісні західного регіону й усієї України.

Серед апробованих методичних аспектів дослідження – розроблені презентації, виховні заходи, творчі зустрічі із виконавцями; для прикладу: уроки-концерти «Співець Прикарпатського краю» (присвячений композиторській спадщині А. Кос-Анатольського), «Горить і не гасне “Ватра”» (про творчість І. Білозіра) та ін. Автор дослідження заслужений артист України В. Гембара (учасник одного із складів ансамблю) систематизував спогади про

діяльність ансамблю в різні періоди його діяльності, резюмував, що шлях І. Білозіра у досягненні визнання був тернистим, однак, попри офіційну цензуру, він «продовжив кращі традиції духовності, національної ідентичності української пісні. Керований ним тогочасний ансамбль «Ватра», його солісти М. Шуневич, О. Білозір стали «послами» української пісенної культури на теренах колишнього СРСР, багатьох країн Європи та Америки, в «гарячих точках» воєнних конфліктів (Афганістан)».

Прикладом можуть слугувати твори І. Білозіра, включені до лекції-концерту «Горить і не гасне «Ватра»», серед них: «Ватра» (сл. Б. Стельмаха), «Мамина світлиця» (сл. Б. Стельмаха), «Пшеничне перевесло» (сл. Б. Стельмаха), «Ласкаво просимо» (сл. В. Крищенко), «Ніби вчора, моя мамо» (сл. П. Запотічного) та ін. Кульмінацією стала пісня І. Білозіра «Встань з колін, народе мій» на слова П. Запотічного, яка сьогодні набуває особливої актуальності. Зазначено, що із здобуттям Незалежності України І. Білозір стажувався у США та Канаді, з 1990 р. співпрацював як організатор центру «Ватра» з канадською фірмою «Євшан» (Монреаль), однак його творчі плани були трагічно обірвані.

У рамках статті наведемо приклади програм реалізованих творчих проєктів магістрантів, короткі витримки з тексту пояснювальних записок, які можуть послужити у проведенні уроків, виховних заходів тощо.

Розглядаючи проблему українського пісенного репертуару в процесі підготовки майбутнього вчителя мистецьких дисциплін, ролі української патріотичної пісні в навчальному та концертному репертуарі, магістрантка М. Карпецька (2020) [2] представила творчий проєкт «Ще мить», назву якого заклала пісня «Мить», її історія. Як стверджував С. Вакарчук на офіційній сторінці «ОЕ» в Facebook (2015): «Мить» – особлива пісня... Її історія важить для мене не менше, ніж сама пісня. А може і більше», «...я не міг заспокоїтися, поки не написав пісню. Написав дуже емоційно за кілька хвилин. Взяв гітару і разом з мелодією почали з'являтися слова, а через 15 хвилин вона вже була готова. За винятком маленької, але важливої

«миті», яка не відпускала мене. За винятком останнього рядка...». Саме під час зустрічі з воїном, тяжкопораним на теренах Донбасу, однак, впевненою людиною, яка заряджала оптимізмом і планами на майбутнє, автор «відчув і знайшов» останній рядок пісні: «Не можна втрачати надію. Не можна здаватися до останньої миті. Можливо, саме вона принесе весну, яка стане початком нового життя. Весну, якою ти захочеш поділитися з усім світом». Ці слова набули нового глибокого мотиваційного змісту сьогодні, у час повномасштабного вторгнення в Україну.

У коментарі проєкту йшлося: «...ідеєю нашого концерту було вибрано слово «мить, миттєвість». Кожна пісня, чи то народна, чи авторська, схоплює і передає наступним поколінням різні грані людської душі, життя людини, народу, нації. Українська пісня звучить на всіх континентах, її як найдорожчий скарб беруть із собою на чужину українські мігранти. Одна з таких пісень («Плачучі ікони») написана тернополяночку Наталею Богуславою, яка проживала у Чикаго.

Проводячи своєрідну мистецьку ретроспективу української пісні, магістрантка виконала оригінальну обробку народної пісні «Ворожка» (обр. Ю. Донченко), звернулася до відомого твору М. Мозгового на слова Ю. Рибчинського «Минає день, минає ніч», створеного, за спогадами композитора, всього за одну ніч, який, однак, вперше був виконаний лише через кілька років (у 1984 році) Софією Ротару під час турне до Канади. Ще одним пісенним шлягером 80-х років минулого століття став твір «Тече вода» (сл. Ю. Рибчинського, муз. І. Поклада), який виконували відомі співаки різних поколінь, до нього звертаються і сучасні виконавці (М. Яремчук та ін.). Вічний темі материнства, материнської любові присвячена «Пісня про матір» (сл. Б. Олійника, муз. І. Поклада), включена до концерту.

Новизною проєкту стало звернення до творів, написаних митцями, пов'язаними із Тернопіллям, серед них: «Розкажи мені, вітре» (сл. Н. Бай, муз. О. Бурміцького), «Над землею тумани» (сл. А. Бінцаровської, муз. С. Родька); зазначимо, що обидва автори музики – випуск-

ники нашого університету. Пісні «Над землею тумани» та «В чистім полі» (створена С. Доценком для М. Яремчука) стали емоційним відгуком на трагічні події на Сході України, який є живою раною і до сьогодні. На завершення концерту прозвучала пісня «Тернопіль» згадуваної вище Наталії Богуслави. Таким чином, проєкт поєднав різнопланові пісні, представив творчу діяльність митців краю.

Магістрантка А. Решнюк (учасниця конкурсу «Червона рута» [2]), звернулася до теми розвитку естрадної пісні в контексті культурно-мистецького життя України кінця XX – початку XXI ст., розглянула серед іншого аспекти розвитку фестивально-конкурсного пісенного руху в Україні («Червона рута», «Пісенний вернісаж», «Таврійські ігри», «Мелодія», «Веселад», «Море друзів», «На хвилях Світязя», «Оксамитовий сезон» та ін.), на Тернопіллі (пісенний конкурс «Кришталевий жайвір», конкурс студентської молоді «Окрилені піснею» при ТНПУ імені В. Гнатюка та ін.).

Зазначено, що в історії українського пісенного виконавства і популярної музики загалом визначальну, а можливо, «переломну» роль, відіграв конкурс «Червона рута» (Чернівці, 1989). Його співзасновниками стали музикознавці Т. Мельник, А. Калениченко, О. Репецький; до розробки концепції був долучений К. Стеценко, автор програми «Музичний відеомлин» на каналі УТ-1; поет І. Малкович; журі очолював М. Скорик. Серед вимог першого конкурсу були: виконання 3-х нових пісень українською мовою, критерії оригінальності й сучасності, самобутності створюваної конкурсантами музики, критерій «моліджності».

Наведемо кілька цитат. «Це був перший фестиваль, створений без копіювання чогось іншого. Так, нашим орієнтиром, ідеалом резонансного фестивалю світового рівня був Вудсток 1969-го. Але завдання перед собою ми ставили інші і змістовну частину придумували самі» (К. Стеценко). «Ми вважали і вважаємо дотепер, що кожне покоління потребує своєї музики» (А. Калениченко). «Фестиваль запалив іскру Незалежності. Адже музика і спорт – це те, що найлегше доходить до всіх

сердць. Мова, яку розуміють без перекладу» (І. Малкович).

Творчий проєкт «Пісня про пісню» магістрантки розпочався вокальним перекладом відомого лейтмотиву до фільму «Високий перевал» про трагічні події воєнного і повоєнного Прикарпаття. Власне «Мелодія» М. Скорика, яка стала впізнаваним музичним символом України, змінила початкову назву фільму («Партії рядова»), оскільки композитор геніально реалізував слова видатного режисера В. Денисенка: створи таку музику, яка розповість правду. У підготовленому магістранткою коментарі йшлося: «...ця мелодія підіймає зір і душу до вершин карпатських Бескидів, до високого чистого неба із прагненням до свободи, із вірою у незнищенність українського духу».

Серед 30 авторських творів М. Мозгового, народного артиста України, композитора-пісняра, зnanого і як виконавця, організатора фестивального та концертного життя, дослідника української естради, особливе місце займає лірична пісня; серед зразків – «Материнська любов», включена до концерту.

Подібним за тематикою є пісенний шедевр «Балада про мальви» незабутнього В. Івасюка, який «...поніс українську пісню червоною рутою у безкрай мистецький світовий простір. Відомо, що спершу твір мав назву «Балада про матір», однак, саме вірш буковинського поета Богдана Гури «Мальви», який і був покладений композитором на попередньо створений музичний текст, дав остаточну назву пісні». Вперше твір виконала Софія Ротару у 1975 році, згодом пісня увійшла до репертуару і самого В. Івасюка, В. Зінкевича, Н. Матвієнко, багатьох виконавців, звучить у каверах.

Серед 103 пісень В. Івасюка є низка хітів «золотого пісенного фонду», для прикладу: «Пісня буде поміж нас» (1971 р.), присвячена буковинській поетесі і письменниці Галині Тарасюк. Твір свого часу виконував і сам В. Івасюк, побратими по ансамблю «Смерічка» В. Зінкевич, Н. Яремчук, пісня і сьогодні входить до репертуару багатьох знаних виконавців. Є і малознані, але не менш прекрасні вокальні ліричні шедеври В. Івасюка, серед них – «Над морем»

– як сум, роздум, пісня-прощання; особливістю виконання твору стало інструментальне аранжування супроводу для дуєту гітаристів.

У 1960–1970 рр. у пісенний простір України «увірвалися» хіти І. Поклада: «Кохана», «Зелен-клен», «Два крила», «Чарівна скрипка», «Тиха вода» (включена до проєкту); пісні І. Шамо, автора 10 солоспівів, 34 пісень, серед яких лейтмотив столиці «Києве мій», лірична пісня-романс «Осіньне золото», пісні, переспівані Квіткою Цісик («Де ти тепер»), «Три поради» (сл. Ю. Рибчинського), яка включена до проєкту. Презентовано і творчість сучасних композиторів, виконавців власних пісень, серед яких – О. Пономарьов. Так, пісня «Заспіваймо пісню за Україну» (2015 р.) була вперше виконана автором на урочистому концерті до Дня Незалежності України (у проєкті виконана в перекладі для дуєту).

Завершенням виступу став знаковий твір Т. Петриненка «Пісня про пісню» (1987 р.), який і визначив назву творчого проєкту. Твір вперше прозвучав на «Червоній руті» (1989 р.), він став «своєрідним пісенним символом сучасної України, що поєднує українців різного віку, різних континентів, усіх прихильників і шанувальників нашої музичної культури. У ній – життя української душі! Нехай українська пісня завжди буде поміж нас, буде з нами, лине у музичний Всесвіт!».

Висновки. Короткий виклад тез-ілюстрацій творчих проєктів засвідчує необхідність урахування напрямку підготовки магістрантів, важливість взаємодії викладачів фахових виконавських дисциплін із науковими керівниками магістерських досліджень щодо вибору їх тематики, підготовки творчих проєктів. Результати публічного захисту досліджень переконують, що молоді пошуковці-виконавці отримують змогу узагальнити набутий теоретичний музикознавчий, музично-педагогічний, виконавський досвід, надихаються новим імпульсом до творчого зростання. Наведені уривки проєктів, які коротко репрезентують ретроспективу української пісні, включають відомі й маловідомі зразки пісенної спадщини українських композиторів, твори ре-

гіональних митців, свідчать про високу мотивацію молодих пошуковців як шанувальників та популяризаторів української пісенної спадщини.

Отже, науково-дослідницька діяльність майбутніх вчителів музичного мистецтва різних освітніх рівнів, зокрема магістрантів, повинна гнучко поєднувати завдання самореалізації студентів як музикантів-виконавців і педагогів та запити сучасної практики мистецької освіти.

Перспективи подальших досліджень. Ефективними напрямками розв'язання поставлених у статті завдань є актуалізація тематики науково-дослідницьких пошуків магістрантів, оволодіння сучасним інструментарієм пошукової діяльності, врахування набутого досвіду виконавської і педагогічної діяльності, спрямованості аналітико-інтерпретаційного підходу до укладання репертуару творчих проєктів на запити сучасної мистецької освіти, на завдання формування національної культурної ідентичності.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Гринчук І. До проблеми дидактико-методичного наповнення фахових авторських курсів. *Мистецтво та освіта*. 2023. № 1 (107). С. 53 – 58.
2. Гринчук І. Методичні рекомендації до вивчення курсу «Основи музично-педагогічних досліджень» для студентів спеціальності 014.13. Середня освіта (Музичне мистецтво) / укл. І. П. Гринчук. Тернопіль: ТНПУ імені Володимира Гнатюка, 2021. 58 с.
3. Гринчук І., Бурська О. Проблеми музичного мислення: теорія і методика розвитку. *Діалектика музичного логосу і ейдосу* : навч.-метод. посіб. / І. Гринчук, О. Бурська. Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. 224 с.
4. Климчук Ю. Р. Використання зразків українського музичного фольклору у виховній роботі із школярами різновікових груп : магістерська робота. Тернопіль: ТНПУ імені В. Гнатюка, 2023.
5. Комаровська О. Мистецька освіта і формування української мисленнєвої як життєва потреба українців. *Мистецтво як культурно-освітній бренд: проблеми і пріоритети розвитку* : збірник матеріалів І Міжнародного симпозиуму, присвяченого 70-річчю членства України в ЮНЕСКО (24 – 26 квітня 2024 року, м. Чернівці) / за заг. ред. І. І. Бойчук. Чернівці: Чернівецьк. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2024. С. 474–478.
6. Левицький Ю. Феномен авторської пісні як мистецьке явище в Україні. *Теорія та практика мистецької освіти у цивілізаційних викликах сьогодення* : зб. матеріалів VIII Міжнародної науково-практичної конференції / ред.-упор. З. Гнатів, Т. Медвідь. Дрогобич: ДДПУ ім. Івана Франка, 2024. С. 91–95.
7. Масол Л. Загальна мистецька освіта : теорія і практика : монографія. Київ : Промінь, 2006. 432 с.
8. Масол Л. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Мистецтво» у 1–2

класах на засадах компетентнісного підходу : навч.-метод. посібник. Київ : Генеза, 2019. 208 с.

9. Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні / І. Д. Бех [та ін.]. *Книга класного керівника* : довідково-методичне видання / С. В. Кириленко, Н. І. Косарева. Харків : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005. С. 288–326.

10. Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України (Лист Міністерства освіти і науки України від 06.06.2022 р. № 527).

11. Реброва О. Каузально-функціональний підхід у підготовці здобувачів вищої мистецької та музично-педагогічної освіти. *Мистецтво як культурно-освітній бренд: проблеми і пріоритети розвитку* : зб. матеріалів І Міжнародного симпозиуму, присвяченого 70-річчю членства України в ЮНЕСКО (24–26 квітня 2024 року, м. Чернівці) / за заг. ред. І. І. Боичук. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2024. С. 276–279.

12. Черевик М. Актуальні виклики до організації виховної роботи в загальноосвітній школі. *Теорія та практика мистецької освіти у цивілізаційних викликах сьогодення* : зб. матеріалів VIII Міжнародної науково-практичної конференції / ред.-упор. З. Гнатів, Т. Медвідь. Дрогобич : ДДПУ ім. Івана Франка, 2024. С. 200–205.

13. Meleni. TikTok. Коліскова. URL: <https://vm.tiktok.com/ZM6JKfvJ7/>

14. Українська рок-антологія. URL: <http://www.rock-oko.com/knizhki/oblichchya-muziki/tvorch-portreti/opalnij-princ.html>

References

1. Hrynychuk, I. (2023). Do problemy dydaktyko-metodychnoho napovnenня fakhovyykh avtorskykh kursiv [To the problem of didactic and methodical content of specialized author's courses]. *Mystetstvo ta Osvitа* [Art and Education], 1(107), 53–58.

2. Hrynychuk, I. (2021). *Metodychni rekomendatsii do vyvchennia kursu «Osnovy muzychno-pedahohichnykh doslidzhen» dlia studentiv spetsialnosti 014.13 Serednia osvita (Muzychne mystetstvo)* [Methodical recommendations for studying the course "Fundamentals of Music and Pedagogical Research" for students of the specialty 014.13 Secondary Education (Musical Art)]. Ternopil: TNPU imeni Volodymyra Hnatiuka.

3. Hrynychuk, I., & Burska, O. (2008). *Problemy muzychnoho myslennia : teoriia i metodyka rozvytku. Dialektyka muzychnoho lohosu i eidosu* [Problems of musical thinking: theory and methods of development. Dialectics of musical logos and eidos]. Ternopil: Pidruchnyky i posibnyky.

4. Klymchuk, Yu.R. (2023). *Vykorystannia zrazkiv ukrainskoho muzychnoho folkloru u vykhovnii roboti iz shkoliaramy riznovikovyykh hrup* [Using samples of Ukrainian musical folklore in educational work with schoolchildren of different age groups]. (Master's Thesis). Ternopil: TNPU imeni V. Hnatiuka.

5. Komarovska, O. (2024). *Mystetska osvita i formuvannia ukrainskosti myslennia yak zhyttieva potreba ukraintsev* [Art education and the formation of Ukrainian thinking as a vital need of Ukrainians]. I. I. Boichuk (Ed.) *Mystetstvo yak kulturno-osvitnii brend: problemy i priorytety rozvytku*: Proceeding of the 1st International Symposium dedicated to the 70th anniversary of Ukraine's membership in UNESCO (24–26 April, Chernivtsi) (pp. 474–478). Chernivtsi: Chernivetskyi natsionalnyi universytet im. Yu. Fedkovycha.

6. Levytskyi, Yu. (2024). *Fenomen avtorskoi pisni yak mystetske yavyshe v Ukraini* [The phenomenon of the author's song as an artistic phenomenon in Ukraine]. Z. Hnativ & T. Medvid (Eds.), *Teoriia ta praktyka mystetskoi edukatsii u tsyvilizatsiinykh vykykakh sohodennia*: Conference Proceedings (pp. 91–95). Drohobych: DDPU im. Ivana Franka.

7. Masol, L. (2006). *Zahalna mystetska osvita: teoriia i praktyka* [General art education: Theory and practice]. Kyiv: Promin.

8. Masol, L. (2019). *Nova ukrainska shkola: metodyka navchannia intehrovanooho kursu «Mystetstvo» u 1-2 klasakh na zasadakh kompetentnisnoho pidkhodu* [The New Ukrainian School: Teaching methods of the integrated course "Art" in grades 1-2 based on the competence approach]. Kyiv: Heneza.

9. Bekh, I. D. (2005). *Natsionalna prohrama vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi v Ukraini* [National program of education of children and school youth in Ukraine]. S. V. Kyrylenko & N. I. Kosareva, *Knyha klasnoho kerivnyka: dovidkovo-metodychne vydannia* (pp. 288–326). Kharkiv: TORSINH PLU.S.

10. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2022). *Pro deiaki pytannia natsionalno-patriotychnoho vykhovannia v zakladyakh osvity Ukrainy* [On some issues of national and patriotic education in educational institutions of Ukraine] (Letter No 527, June 6).

11. Rebrova, O. (2024). *Kauzalno-funktsionalnyi pidkhid u pidhotovtsi zdobuvachiv vyshchoi mystetskoi ta muzychno-pedahohichnoi osvity* [Causal-functional approach in the training of students of higher artistic and music-pedagogical education]. I. I. Boichuk (Ed.) *Mystetstvo yak kulturno-osvitnii brend: problemy i priorytety rozvytku*: Proceeding of the 1st International Symposium dedicated to the 70th anniversary of Ukraine's membership in UNESCO (24–26 April, Chernivtsi) (pp. 276–279). Chernivtsi: Chernivetskyi natsionalnyi universytet im. Yu. Fedkovycha.

12. Cherevyk, M. (2024). *Aktualni vykyky do orhanizatsii vykhovnoi roboty v zahalnoosvitnii shkoli* [Current challenges to the organization of educational work in a comprehensive school]. Z. Hnativ & T. Medvid (Eds.), *Teoriia ta praktyka mystetskoi edukatsii u tsyvilizatsiinykh vykykakh sohodennia*: Conference Proceedings (pp. 200–205). Drohobych: DDPU im. Ivana Franka.

13. Meleni. TikTok. Kolyskova [Lullaby]. Retrieved from <https://vm.tiktok.com/ZM6JKfvJ7/>.

14. *Ukrainska rok-antolohiia* [Ukrainian rock anthology]. Retrieved from <http://www.rock-oko.com/knizhki/oblichchya-muziki/tvorch-portreti/opalnij-princ.html>

Iryna Pavlivna Hrynychuk, PhD (Pedagogy), Associate Professor of the Department of Musicology and Methods of Music Art, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ukraine, iryna.hk77@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-5383-8665>

The Ukrainian song repertory as a factor of self-identification and self-actualization

The purpose of the article is to outline ways of taking into account the demands of the modern practice of art education and the tasks of self-realization of students as musicians, performers, and teachers. The article also briefly highlights the results of validating the individual master's degree

studies aimed at updating the subject of scientific and methodical research conducted under our guidance.

The analysis of state educational standards and modern publications of theoretical and methodological levels demonstrates the growing attention to forming moral and aesthetic values in schoolchildren, developing personal traits, preparing students for life in modern society, upbringing civic responsibility, and Ukrainian national thinking and cultural identity.

Examples of individual aspects of master's studies devoted to the problem of the latest forms of organization of school space, designed to promote personal growth and readiness of schoolchildren for active participation in public life along with the problem of using examples of Ukrainian musical folklore in educational work with schoolchildren of different age groups and the problem of the creation of an author's song in Ukraine, in particular, the activities of youth music bands in Ternopil Region and others. The article presents the topics of research conducted by postgraduate students with the additional specialization of vocal teacher, the repertoire content of their creative projects.

The given presentation of creative projects allows us to assert the need to take into account the direction of training of master's students, the importance of interaction between teachers of professional executive disciplines and scientific supervisors of master's studies regarding the choice of research topics, and the preparation of creative projects.

The results of the public defense of the research prove that young searchers and pre-service performers get the opportunity to generalize the acquired theoretical, musicological, pedagogical, and performing experience during the process of doing a master's thesis, along with a new impulse for creative growth. The given excerpts of projects represent a particular retrospective of the Ukrainian song, including well-known and non-renowned samples of the song heritage of Ukrainian composers and works of regional musical artists, which testifies to the high motivation of young researchers as ardent promoters of Ukrainian song heritage.

The scientific research of pre-service music teachers of various educational levels, master's students in particular, should flexibly combine students' self-realization tasks as musicians, performers, and teachers with the demands of modern art education practice. Adequate directions for solving the tasks set in the article demonstrate the actualization of the topics of scientific research of students pursuing a master's degree, as well as acquiring the modern tools of research activity, taking into account the acquired experience of executive and pedagogical activities. It also highlights the orientation of the analytical and interpretive approach to the assemblage of the repertoire of creative projects concerning the demands of modern art education and aspects of forming national cultural identity.

Keywords: educational and methodological support, professional training of music teachers, research activities, Ukrainian song repertoire.

Стаття надійшла до редакції 08.08.2024 р.